

Ⓒ Averz

Na líci zberateľskej euromince je fiktívny portrét frátra Cypriána držiaceho slamenú ošatku s rastlinami, ktorý je v hornej časti doplnený konštrukciou lietajúceho stroja a letiacim orlom a v spodnej časti letopočtom 2024. V ľavej časti mincového poľa je štátny znak Slovenskej republiky, nad ktorým je v dvoch riadkoch označenie nominálnej hodnoty 10 EURO. Názov štátu SLOVENSKO je v opise v dolnej časti mincového poľa.

Ⓒ Reverz

Na rube zberateľskej euromince je v kompozícii liečivá rastlina z Cypriánovho herbára, ktorú napravo dopĺňa časť areálu Červeného kláštora a dominantná časť Pienin - vrch Tri koruny. Nad kompozíciou sú v dvoch riadkoch letopočty narodenia a úmrtia frátra Cypriána 1724 a 1775. V ľavej časti mincového poľa sú štylizované iniciálky autora zberateľskej euromince Mgr. art. Romana Lugára LR a pod nimi je značka Mincovne Kremnica, štátny podnik, ktorú tvorí skratka MK umiestnená medzi dvoma razidlami. Naľavo od nich sú v opise v dvoch riadkoch názvy ČERVENÝ KLÁŠTOR a FRÁTER CYPRIÁN.

Ⓒ Údaje o minci

Nominálna hodnota:	10 eur
Materiál:	Ag 900, Cu 100
Hmotnosť:	18 g
Priemer:	34 mm
Hrana:	- LEKÁRNIK - LIEČITEĽ - BOTANIK - MAJSTER TISÍCICH REMESIEL
Náklad:	limitovaný, maximálne 15 000 ks v bežnom a proof vyhotovení
Autor návrhu:	Mgr. art. Roman Lugár
Rytec:	Jakub Morávek
Výrobca:	Mincovňa Kremnica, š. p.

Vydala: © Národná banka Slovenska, jún 2024
Text: Spracované podľa materiálu Múzea Červený Kláštor
Foto: Archív SNM-PM v Bratislave a archív Múzea Červený Kláštor

[www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/
eurove-mince/zberatelske](http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/zberatelske)

www.nbs.sk

Fráter Cyprián
z Červeného Kláštora
300. výročie narodenia

STRIEBORNÁ ZBERATEĽSKÁ EUROMINCA

Pustovňa (mnišky domček) pozostávajúci zo štyroch miestností a chodby

Cyprián, vlastným menom Franz Ignatz Jäschke, sa narodil 28. júla 1724 v meste Polkowice v dolnom Sliezsku, v 18. storočí patriacom Prusku. Študoval v Poľsku, Česku a pravdepodobne i v Taliansku, s ktorým ho spája spoznanie nákresov lietajúceho stroja od Leonarda da Vinciho. Počas svojich štúdií nadobudol vedomosti z medicíny a floristiky, venoval sa botanike, farmácii, alchýmii, mechanike, fyzike, aviatike i kozmológii. Z jazykov ovládal latinčinu, gréčtinu, nemčinu, poľštinu a slovenčinu.

V kamaldulskom kláštore na Zobore v Nitre po zložení „večného“ sľubu prijal meno Cyprián. Do Červeného (vtedy Lechnického) kláštora prišiel v roku 1756 a žil tu až do svojej smrti 16. apríla 1775. Vykonával funkciu holiča, kúpeľníka, stolníka i kuchára. Vedel vyrobiť sklá, zrkadlá či ohňostroj. Pôsobil aj ako liečiteľ a chirurg. Vedel púšťať žilou, choval

Časť kláštora zvaná Klazúra, do ktorej nemali laici prístup

Kamaldulskí mnísi sa venovali pestovaniu, zberu a spracovávaniu liečivých bylín. V súčasnosti je v tejto časti vystavená lekárenská expozícia z 18. storočia

a využíval pijavice, pomocou dlahy naprával zlomeniny či vyklbeniny. Cypriánovo meno sa spája s liečivými bylinami z Pienin a Belianskych Tatier. Zbieral, sušil, drvil a spracovával ich na odvary, tinktúry, čaje a masti, ktoré využíval pri liečení chorôb. Pri určovaní diagnózy vychádzal predovšetkým z telesnej teploty a moču pacienta, pôvod choroby hľadal najmä v ochorení pečene, sleziny, žalúdka a pokožky. Svoje vedomosti a skúsenosti s liečivými bylinami systematicky zatriedil a uložil v jedinečnom herbári, najstaršom zachovanom na území Slovenska.

Herbár, vyhotovený pravdepodobne v rokoch 1766 – 1771, je foliant viazaný v koži o rozmeroch 39 x 23 x 9 cm, na prvej strane je gréckym písmom nadpis *Botanoteka fr. Cypriana*. Má 97 listov a obsahuje 286 rastlín. Každá rastlina je označená názvom v latinskom, gréckom a nemeckom jazyku, niekde je uvedené aj miestne goralské nárečie či miesto zberu. V herbári je prehľadne uvedená charakteris-

tika týkajúca sa úžitkových vlastností byliny a jej liečivých účinkov. V herbári je 44 rastlín, ktoré sa do kláštora dostali z iných území vrátane Stredomoria. Za listami s rastlinami nasleduje ich abecedný index prevažne v latinčine a poznámky v nemeckom švabachu, kde Cyprián uviedol svoje vlastné skúsenosti a postrehy z lekárskej praxe ako správcu kláštornej lekárne i nemocnice. Herbár je od roku 1984 uložený v zbierkach Prírodovedného múzea Slovenského národného múzea v Bratislave.

S Cypriánom je neodmysliteľne spojená aj legenda o lietaní. Podľa nej svoju túžbu naplnil na vlastnoručne zhotovenom stroji, na ktorom za svitu mesiaca vzlietol z Troch korún. Raz letel tak vysoko, že anjel zazrel jeho obraz na hladine Morského oka na poľskej strane Tatier, bleskom ho zrazil k zemi a za trest ho premenil na skalu, ktorá doteraz nesie meno Mních. Cyprián, jeho dielo a odkaz však s nami žijú ďalej.

Strana 51 herbára, obsahuje prilbicu tuhú pravú a ľuľok zemiakový (zemiak), pomenovaný ako grulj. Strana 55 herbára, obsahuje lobodu záhradnú a pakost lesný

